

JEAN-LOUIS BACQUE-GRAMONT, HANS-PETER LAQUEUR, NICOLAS VATIN, "Stellae Turcicae I. Küçük Aya Sofya", *Istanbul Mitteilungen*, 34(1984), s. 441-540.

İstanbul'da bulunan tarih yadigârlarından birisi de mezar taşlarıdır. Geçen yüzyılda bu kalıntıların değeri meydana çıkarılıp, çeşitli yönleri ile incelenmeğe başladıktan sonra, yayın sorunu ortaya çıktı. Hangi yöntemlerin uygulanacağı, sanat değeri yanında sosyal açıdan da etkilerinin incelenmesi, bir arayış içinde geçti. İstanbul'daki çeşitli kuruluşlar ve Türk Tarih Kurumu bunun farkına varıp muhtelif araştırmacıları faaliyete geçirdi ise de, yapılan yayınlar çok etkisiz kaldı. Bunun uzantısı olarak da, İstanbul'un her on yıllık periyodlar içerisinde nüfus patlaması ile karşılaşması sonucu yeni yerleşim merkezlerinin açılması için yapılan spekülâtif hareketlerden kabristanlar ve mezarlıklar da payını aldı. Bu durumun bir sonucu olarak bu mezarlıkların birçoğu ortadan kaldırıldı. Buralarda belgelenmiş olan bol miktardaki ayrıntı bilgisinin yok olması tehlikesi karşısında, ellerinde kalem ve kağıt ile dolaşan kişilerin aldıkları kısa notlar bile, eğer basıldı ise, sonradan değer kazandı. Hele bunlara bir de fotoğraf eklendi ise, vazgeçilmez birer kaynak oluşturma durumuna geldi. Son yıllarda güzel sanatlar alanına el atıp, pek çok değişik kaynaklarımızı harekette geçiren bankalar ve sâir zengin kuruluşlar da bu yadigârlara hiç bir önem ve değer vermedi. Açılan bir iki ehemmiyetsiz sergi sonunda yazılan makaleler de unutulup gitti. Bu eksiklikleri giderecek çabalar ise ihmal edilmedi ve bu çevreler, üzerinde yakınlık duyanlar kendilerine göre konuları ele aldılar. Şimdi elimizde bulunan hacimli makale, bir büyük projenin ilk ürünüdür. İstanbul ve Türk tarihi üzerindeki çalışmaları ile tanınan her üç araştırmacı kendi ihtisas alanlarına göre bir tutum sonucu böyle bir çalışmayı gerçekleştirmiş bulunuyorlar. Genel bir girişden sonra kitâbelerin görüntüsünden başka, çeviriyazısını, değerlendirmesini yapan araştırmacılar, değişik alanlarda da çeşitli sonuçlara ulaşma gayreti içindedirler. Bunlar arasında ölüm sebepleri ilk sırada ele alınmıştır. Böylece İstanbul'da zaman zaman patlak veren hastalıklar hakkında bir fikir sahibi oluyoruz. Meslek guruplarının da ele alınması, belirli insanların ikametgâhları ve şehir içinde dağılıma özeflikleri üzerinde durulmuştur. Böyle bir sonuca varmak için zaman ve araştırmalar henüz başlangıç dönemindedir. Bununla beraber, hipotez olarak da öne sürülmesi diğer araştırmalara bir örnek teşkil edecektir. Resimlerin biraz daha büyük basılması, tereddüd gösterecek kişilere iyi bir klavuz olacaktır. Bununla beraber gene de bir kalıntı olacağını bekliyoruz.

Yazıtların verilmesinde sade bir çeviriyazı ile yenitilmemiş, her birinin karakteri, özelliği ve nasıl bir sanat eseri olduğu gibi detaylar ihmal edilmemiştir. Yapılan dizinler sayesinde, her bir araştırmacı merak ettiği malzemenin varlığını çabuk öğrenecektir. İstanbul kabristanlarının mistik havasını yansıtan Batılı gezginlerden sonra, bunların değerini ortaya koymak da gene Batılı çalışkan araştırmacılar tarafından gerçekleştirildi. Yüzyıla dayanan bir geleneği sürdüren araştırmacılar, Anadolu'da başlayan çalışmaları da canlandıran Bauli mütebbiblerin fikir mirasına haklı bir biçimde sahip çıktıklarını bir kere daha ortaya koymuşlardır. Bunun büyük bir külliyyât olarak tamamlanmasını beklemekteyiz.

DOÇ. DR. MAHMUT H. ŞAKİROĞLU

